

Latvijas Republikas tiesībsargs

Eiropas Savienības Pamattiesību harta Latvijas tiesību telpā

Tiesībsarga biroja Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas
juridiskā padomniece Inga Peimane

1

Bāzlinījas pētījums

Pamatziņojums par pamattiesību situācijas stiprināšanas potenciālu, vairāk izmantojot Eiropas Savienības Pamattiesību hartu: Latvijas situācija

Ziņojumu sagatavojis Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs, piedaloties reģionālajā projektā, ko finansē EEZ un Norvēģijas granti. Projekta nosaukums: Atbalsts nacionālajām cilvēktiesību iestādēm pamattiesību un tiesiskuma aspektu uzraudzībā (Nr. 2018-1-1440)

Pētījuma norises laiks: 2023.gada februāris – maijs

Ziņojums pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2023/07/hartas_zinojums_lv.pdf

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

2

Uzdevums:

- izprast Hartas piemērošanas praksi, identificējot gadījumus, kad Hartas piemērošana ir spēlējusi būtisku lomu;
- Hartas nepiemērošanas gadījumā no respondentiem gūt:
 - skaidrojumu par iemesliem un šķēršļiem,
 - redzējumu, vai un kā varētu sekmēt Hartas piemērošanu.

Respondentu loks

- 1) tiesu vara, tai piederīgās institūcijas un atbalsta organizācijas;
- 2) likumdevējs;
- 3) izpildvara un tās atbalsta institūcijas;
- 4) tiesību aizsardzības un izmeklēšanas iestādes;
- 5) pašvaldības;
- 6) augstskolas, kas sagatavo juristus;
- 7) nevalstiskās organizācijas.

Saeima par likumdošanas procesu un Hartu:

- Harta tiešā veidā netiek piemērota;
- gadījumos, kad Latvija īsteno ES tiesību aktus, Saeimā iesniegtie likumprojekti ir pilnīgi, tostarp caur Hartas prizmu jau izvērtēti;
- Harta papildina, bet neaizstāj valstu pamattiesību aizsardzības sistēmas

Hartas loma izpildvaras kompetences īstenošanā

- Atkarībā no ministrijas kompetences;
- Normatīvo aktu izstrādē, atsaucoties gan tieši, gan ievērojot Eiropas Savienības Tiesas judikatūru;
- Īstenojot ES tiesību aktus;
- Interpretējot piemērojamo normatīvo aktu.

Hartas kontaktpunkts

Charter focal point - Tieslietu ministrija

- Mērķis: veicināt ar Hartu saistītās informācijas koordināciju un apmaiņu.
 - par piemērošanu gan nacionālā līmenī, gan ar Komisiju;
 - ikgadējā ziņojuma sagatavošanu.

7

Pašpārvalde un Harta

- vairākumā pašvaldību to ikdienas darbā Harta netiek tieši piemērota;
- dažās pašvaldībās Harta izmantota nacionālo tiesību normu tulkošanas un piemērošanas nolūkā administratīvo strīdu ietvaros, kā arī atsevišķos gadījumos sociālo tiesību jomā;
- nav konstatēti gadījumi, kad Harta būtu sniegusi būtisku ietekmi un pienesumu pašvaldību darbā;
- daudzas pašvaldības jauc Hartu ar Eiropas vietējo pašvaldību hartu.

8

Kāpēc pašvaldības nelieto Hartu?

- balstās uz nacionālajiem tiesību aktiem;
- uzskata, ka Hartā nostiprinātie tiesību principi iedzīvināti nacionālos un starptautiskos tiesību dokumentos;
- norāda uz Hartas piemērojamību tiesvedībās vai nacionāla līmeņa tiesību aktu izstrādē;
- nav redzējuma par Hartas piemērošanas lietderību pašvaldības praksē.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijas

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība:

- savā darbā Hartu nepiemēro tiešā veidā;
- ir bijusi atsauce uz Hartas normām, jo īpaši uz tās 12., 27.-34.pantiem, gatavojot atzinumus par tiesību aktu projektiem, kā arī publikācijas un tiesību aktu komentārus (piemēram, gatavojot Darba likuma komentārus, Arodbiedrību likuma komentārus, u.c. publikācijas), neakcentējot Hartas īpašo lomu vai nopelnu kādas situācijas risinājumā.

Hartas piemērošana akadēmiskajā vidē

- augstskolas darbības principa “akadēmiskā brīvība” īstenošanā;
- personālpolitikā un attiecībās ar studējošiem;
- dažādās augstskolas pārvaldības institūcijās;
- studiju programmās kā mācību priekšmets īstermiņa, bakalaura un maģistra programmās un vieslekcijās;
- studiju darbos, mācībspēku un studējošo pētniecības darbos un publikācijās;
- darbībā Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras starpdisciplinārās pētniecības tīklā;
- augstskolas interešu aizstāvībā Satversmes tiesā.

Secinājumi

- Hartas lietojuma korelācija ar valsts pārvaldes iestādes kompetenci.
- Harta Latvijas institūciju praksē tiek izmantota salīdzinoši maz un lielākoties deklaratīvi.
- Iestāžu prakse Hartas piemērošanā nesniedz pārliecinošus labās prakses piemērus, kurus varētu attīstīt Hartas lomas stiprināšanā.

Stiprināšanas pasākumi

- iestāžu darbinieku un sabiedrības izglītošana;
- informatīvu materiālu par Hartas lomu izstrādāšana;
- Latvijas Hartas kontaktpunkta atpazīstamības veicināšana;
- Eiropas Savienības judikatūras, kur Harta ir spēlējusi būtisku lomu, apkopojums

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

13

Latvijas Republikas tiesībsargs

Paldies par uzmanību!!!

14